

Geen kind Wijk uit - Brede school Het Anker

Sinds 2017 kunnen kinderen van 0-13 jaar in Wijk bij Duurstede terecht op brede school Het Anker. Deze leef- en leergemeenschap biedt kinderopvang, regulier onderwijs, speciaal basisonderwijs (verbrede toelating) en speciaal onderwijs (cluster 3 en 4).

PARTNERS

Er is een stuurgroep waarin alle partners zijn vertegenwoordigd:

- S(b)o-school Het Anker (sbo, verbrede toelating so cluster 3 en 4)
- Openbare basisschool Het Anker
- Gemeente Wijk bij Duurstede
- Kindcentrum Midden-Nederland Kind & Co
- Samenwerkingsverband ZOUT (Zuidoost Utrecht)

AANLEIDING

In het huisvestingsplan van de gemeente Wijk bij Duurstede was al geruime tijd geleden vastgelegd dat de twee scholen samen een nieuw gebouw zouden betrekken. Tegen de tijd dat de plannen van de nieuwbouw concreet werden, stond het leerlingenaantal van beide scholen onder druk. Daarnaast was er een roep om in Wijk bij Duurstede een expertisepunt open te houden, omdat kinderen anders ver zouden moeten reizen voor een passend aanbod.

DOELEN EN AMBITIES

Doel van de samenwerking is een inclusief aanbod te realiseren voor kinderen in Wijk bij Duurstede, zodat zij thuisnabij passend onderwijs kunnen volgen. We willen voorkomen dat kinderen die wat anders nodig hebben dan regulier onderwijs ver moeten reizen en daardoor geen aansluiting hebben met leeftijdsgenootjes in de buurt. Door de verbrede toelating op het sbo en de samenwerking met het regulier onderwijs, willen we bewerkstelligen dat 'geen kind Wijk uit hoeft'.

Op dit moment neigt Het Anker een brede zorgschool te worden (IQ 60 - 145+, nieuwkomers, sbo en so). Daarom hebben we tevens de ambitie om de expertise van collega-scholen te vergroten, zodat kinderen ook in hun eigen wijk naar school kunnen.

DE PRAKTIJK

Basisschool Het Anker en speciale basisschool Het Anker verzorgen samen het onderwijsprogramma. Officieel zijn het nog twee scholen, maar zij functioneren als één school, met één team, één jaarkalender en één directie.

Elk kind krijgt het onderwijs, de begeleiding en de ondersteuning die het nodig heeft om zich te ontwikkelen. Er zijn vier units: groep 1-2, groep 3-4, groep 5-6 en groep 7-8. De units bestaan uit sbo-groepen (met so) en bao-groepen. De leerlingen werken in hun eigen groep en met leerlingen uit

andere groepen. Er zijn kinderen die groeps- en/of schooldoorbroken onderwijs krijgen in de basisvakken. Buiten spelen doen we gemengd. In de middag is er aandacht voor talentontwikkeling. Ook dit gebeurt zo mogelijk schooldoorbroken. Er is een speciaal aanbod voor hoogbegaafde kinderen (Exploragroep) en voor kinderen met een verblijfsvergunning die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. In de buitenschoolse opvang is er een aparte groep voor kinderen die wat extra's nodig hebben.

UITDAGINGEN

De samenwerking brengt een aantal uitdagingen met zich mee:

- Omdat deze constructie formeel 'niet mag', wordt gewerkt aan het opstellen van een symbioseovereenkomst. Dat brengt veel administratie met zich mee. Omdat beide scholen vallen onder WPO, valt de samenwerking niet onder de 'Beleidsregel experimenten samenwerking regulier en speciaal onderwijs'.
- De samenwerkende organisaties werken met één inhoudelijk ondersteuningsteam. Als ouders geen toestemming geven voor het delen van gegevens, brengt dit een AVG-vraagstuk met zich mee.
- De verschillende scholen/organisaties hebben hun eigen cultuur en administratiesystemen. Dat vereist veel (dubbel) werk en afstemming. Ook de bestuurlijke verantwoordelijkheden moeten steeds opnieuw worden afgestemd en afgehecht.
- Deze constructie staat of valt met lef, moed, goed personeel en een sterke achterban. Het vereist 'ander' personeelsbeleid (gericht op ontwikkeling), affiniteit met de doelgroep, specifieke expertise en 'een brede rug'.

OPBRENGSTEN

- Minder segregatie omdat leerlingen uit Wijk bij Duurstede met diverse onderwijsbehoeften samen leven en leren.
- Minder leerlingen die moeten reizen om passend onderwijs te krijgen en dus minder kosten voor leerlingenvervoer buiten Wijk bij Duurstede (passend onderwijs thuisnabij).
- Minder doorverwijzing naar zwaardere zorg en/of minder de noodzaak tot aparte behandelsetting.
- Minder bureaucratie, omdat meer onder één

dak plaatsvindt: meer eenvoud in rapportage, specialistisch overleg en minder regellast.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

We hebben deze ontwikkeling vormgegeven in een vierjarig project, waarvan er nu twee jaar op zitten. De hierboven geformuleerde opbrengsten moeten aan het eind van het project zijn gerealiseerd.

Streven is om meer scholen bij de samenwerking te betrekken en de stuurgroep uit te breiden met meer besturen. Om het project 'Geen kind Wijk uit' te doen slagen (alle kinderen thuisnabij onderwijs te bieden) en verder te brengen, is het van belang dat in de toekomst ook collega-scholen in staat zijn om steeds meer kinderen de benodigde ondersteuning te bieden.

MEER INFORMATIE

www.hetanker-wijk.nl

Inge Westerveld

directie.dedriehoek@gewoonspeciaal.com

06-23296231

Gespecialiseerd onderwijs Hoogeveen

Vier scholen (sbo en so) in Hoogeveen werken sinds 2016 intensief met elkaar samen, nu nog vanuit twee gebouwen. Het onderwijs sluit aan bij de ondersteuningsbehoefte van het kind en is erop gericht dat iedere leerling uitstroomt naar een passende vervolgplek. De vier scholen vallen onder hetzelfde bestuur (RENN4).

PARTNERS

- De Kameleon (sbo)
- De Carrousel (sbo)
- De Aventurijn (so cluster 4)
- G.J. van der Ploegschool (so cluster 3)

Er wordt intensief samengewerkt met verschillende (jeugd)zorgpartijen, de gemeente en het samenwerkingsverband passend onderwijs.

AANLEIDING

Deze regio heeft te maken met krimp. We willen dat leerlingen desondanks thuisbij onderwijs kunnen blijven volgen, zo nodig gecombineerd met specialistische ondersteuning en dagbesteding.

DOELEN EN AMBITIES

- Meer kansen creëren voor leerlingen door onze gezamenlijke expertise te bundelen en flexibel in te zetten.
- Het behouden van expertise in de regio.
- Expertise uitwisselen en deskundigheid delen.
- Leerkrachten flexibeler inzetten (brede expertise).

DE PRAKTIJK

Er is een vijfjarenplan opgesteld met mijlpalen. Deze weg wordt door de medewerkers gezamenlijk vormgegeven. We zijn gestart met het mengen van so- en sbo-leerlingen in de kleutergroepen. Inmiddels gebeurt dit tot en met groep 4. Er wordt gewerkt met een gemengde midden-bovenbouwgroep. Leerlingen worden met behulp van het doelgroepenmodel op basis van hun ondersteuningsbehoeften in groepen ingedeeld.

We werken met één begroting, één formatieplan, één leerlingvolgsysteem en er is één commissie voor de begeleiding. Lesmethodes en aanpakken worden op elkaar afgestemd en de expertise van de verschillende scholen kan overal worden ingezet.

Om een integraal aanbod te kunnen vormgeven, op basis van een integrale indicering en intake, werken we nauw samen met de gemeente, het Centrum voor Jeugd en Gezin en de commissie van arrangeren van het samenwerkingsverband. Deze samenwerking is van wezenlijk belang, bijvoorbeeld

als het gaat om een integrale indicatie jeugdzorg, een toelaatbaarheidsverklaring, of de inzet van een pedagogisch medewerker van een zorgpartij om leerlingen te ondersteunen bij hun emotionele en sociale ontwikkeling.

MEER INFORMATIE

Ingrid Cornelissen
i.cornelissen@renn4.nl
06-11371989

UITDAGINGEN

Dat de scholen (nog) zijn gehuisvest in twee afzonderlijke gebouwen, bemoeilijkt nauwe inhoudelijke samenwerking.

OPBRENGSTEN

- Er wordt zeer nauwkeurig gekeken naar de specifieke ondersteuningsbehoefte van ieder kind. Hierdoor krijgen leerkrachten een bredere kijk op de hulpvragen, waardoor er minder in 'hokjes' en meer in mogelijkheden wordt gedacht.
- Er wordt minder snel een 'stempel' op het kind geplakt. Ouders zien dat hun kind zich kan/mag ontwikkelen naar eigen kunnen.
- Door de diversiteit binnen één groep, is er minder focus op bijvoorbeeld alleen het gedrag of alleen de leerachterstand van een kind. Hierdoor verminderen het negatieve gedrag en/of het negatieve zelfbeeld van een kind en nemen de leervorderingen toe.
- De professionals zien, benoemen, ontdekken en initiëren zelf mogelijkheden. Ze denken in toenemende mate buiten kaders en hokjes.
- Niet het aanbod, maar de ondersteuningsbehoefte van de leerling staat centraal.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

We werken toe naar gezamenlijke werkprocessen (bijv. OPP) en intensiveren de samenwerking met zorgpartners. Daarnaast werken we aan een goede afstemming met regulier onderwijs om de kansen op schakelen te vergroten. We gaan naar een nieuw gebouw waar we, in nauwe samenwerking met het reguliere onderwijs, als één school onderwijs bieden aan leerlingen met een specifieke ondersteuningsbehoefte in Hooogeveen en omgeving.

IKEC Hoorn

Sinds 2018 biedt het IKEC Hoorn (Integraal Kind en Expertise Centrum) op één locatie gespecialiseerd onderwijs, zorg en kinderopvang aan kinderen van 0 tot 12 jaar met een specifieke leer- en/of ontwikkelbehoefte. Op het IKEC krijgen zij zo lang als nodig is extra ondersteuning en begeleiding die nodig is om hun talenten verder te ontwikkelen. Zo mogelijk keren kinderen terug naar het reguliere onderwijs of reguliere opvang. De betrokken partijen werken intensief samen vanuit één gedeelde visie.

PARTNERS

- De Piramide (Trigoon) (sbo)
- De Wissel (Trigoon) (sbo)
- De Eenhoorn (Trigoon) (so cluster 3)
- Nexus (Aloysius Stichting) (so, cluster 4)
- Kinderopvang Stichting kinderopvang Hoorn
- Parlan jeugdzorg/gemeente Hoorn
- Samenwerkingsverband De Westfriese knoop

AANLEIDING

De wens om te komen tot één school met één directeur, een integrale visie en intensieve samenwerking met kinderopvang en jeugdzorg.

DOELEN EN AMBITIES

- Thuisnabij onderwijs en zorg aanbieden voor kinderen van 0 tot 12 jaar.
- Samenwonen onder één dak en een intensieve samenwerking van personeel.
- Individuele zorg/onderwijsarrangementen en groepsarrangementen aanbieden.
- Leerlingen met zware gedragsproblematiek 'binnenboord houden'.

DE PRAKTIJK

De groepen hebben een heterogene samenstellingen. Het IKEC biedt maatwerk en een integrale aanpak van kinderopvang, zorg en onderwijs, gebaseerd op het plan dat specifiek aansluit bij de ontwikkelbehoefte van het kind. De partners van het IKEC werken vanuit een solide pedagogische en didactische basis die een integrale aanpak mogelijk maakt. Het IKEC biedt ondersteuning, begeleiding en expertise op de reguliere voorziening, voor de professionals, in de groep en voor het individuele kind. Ook werken de IKEC-experts samen met het gebiedsteam. Zo worden ook de ouders en omgeving betrokken bij de zorg voor de kinderen. Wanneer de kinderen terugkeren naar de reguliere voorziening of wanneer ouders zelf weer in staat zijn hun kind te begeleiden, zorgt het expertiseteam van het IKEC voor ondersteuning en begeleiding op de locatie of thuis. We hechten aan een goede communicatie en afstemming. De driehoek ouder – kind – professional staat centraal.

UITDAGINGEN

- De schotten tussen zorg en onderwijs, waardoor de gemeente jeugdzorgwerkers niet gemakkelijk kan detacheren. De gemeente onderzoekt mogelijkheden om de jeugdhulp te detacheren en hoe er beschikkingsvrij kan worden gewerkt.
- De vertraagde bouw van het nieuwe onderkomen van het IKEC.
- De snelle groei van het IKEC: van 45 leerlingen in 2017 naar 135 in 2019.
- Financiële belemmeringen als gevolg van verschillende wet- en regelgeving voor onderwijs en kinderopvang.

OPBRENGSTEN

- Een integrale aanpak.
- Snel handelen en direct ingaan op individuele behoeften van het kind.
- Ontschotting.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Inmiddels zijn wij weer een flink aantal stappen verder. Volgens de planning zullen we augustus 2022 of januari 2023 het nieuwe gebouw kunnen betrekken.

De samenwerking met gemeente Hoorn en Parlan is voor een deel beschikkingsvrij bij het inclusieteam. Dit integrale team werkt met schoolteams in reguliere scholen, met wijkteam, experts jeugdzorg en experts speciaal onderwijs (co-teaching, beeldcoaching). De integrale aanpak van kinderen die daghulp nodig hebben komt op gang. Er worden regelmatig kinderen teruggeplaatst naar het reguliere onderwijs.

MEER INFORMATIE

Leen Koole

l.koole@trigoon.wf

06-10229405

Integraal Educatief Kind Centrum

In de gemeente Oost Gelre werken (speciaal) basisonderwijs, speciaal onderwijs cluster 3 en 4, (specialistische) kinderopvang en jeugdzorg intensief met elkaar samen op basis van een gezamenlijke visie. In 2021 komen al deze voorzieningen onder één dak in een nieuw gebouw: het Integraal Educatief Kind Centrum in Lichtenvoorde (IEKC).

Werkgroepen, waarin alle betrokken disciplines/partners zijn vertegenwoordigd, werken aan de voorbereiding en de ontwikkeling van dit kindcentrum. Ze doen dit in werkgroepen die zich bezighouden met verschillende thema's, zoals 'pedagogisch handelen', 'zorg- en begeleiding' en 'thematisch werken'.

PARTNERS

- Basisschool BijEen, Paraatscholen, Lichtenvoorde (bao)
- St. Ludgerusschool, Paraatscholen, Lichtenvoorde (sbo)
- Hamalandschool, De Onderwijsspecialisten, Lichtenvoorde (so, cluster 3)
- Klein Borculo, SOTOG, Borculo (so cluster 4)
- De Achthoek, voorschoolse en buitenschoolse opvang
- Zozijn, jeugdzorg en WLZ (de Timp, Villa Kakelbont)

AANLEIDING

De scholen voor sbo en so waren toe aan nieuwbouw. Er was binnen de gemeente ook sprake van krimp, waardoor er een mogelijke weglek van speciaal (basis-)onderwijs ontstond en daarmee deze expertise verloren dreigde te gaan.

DOELEN EN AMBITIES

- Ontschotten: elk kind is ondeelbaar en ontwikkelt zich op zijn eigen wijze, in eigen tempo, naar verschillen in capaciteiten en naar belangstelling. Door zoveel mogelijk expertise te bundelen creëren we optimale ontwikkelkansen voor elk kind. De schotten tussen thuis, opvang, zorg, regulier en speciaal onderwijs verdwijnen en zo borgen we de doorgaande lijn.
- Eigentijds en boeiend onderwijs realiseren in een zo regulier mogelijke setting.
- Behoud van thuisnabij speciaal (basis-)onderwijs in de regio.

DE PRAKTIJK

In het IEKC worden de kinderen ondergebracht in vier units van ongeveer 125 kinderen: 0-6 jaar; 6-8 jaar; 8-10 jaar en 10-13 jaar (leeftijden zijn indicatief). Kinderen die regulier basisonderwijs en kinderen die speciaal basisonderwijs volgen, worden zo mogelijk gemixt. Bij de start van het IEKC zijn er in diverse units nog gescheiden so-groepen cluster 3 en cluster 4. Een

team van 8 tot 15 professionals is verantwoordelijk voor álle kinderen van de unit. De kinderen starten de dag (eventueel) bij de opvang en daarna bij de mentor in de stamgroep en gaan vervolgens uiteen in instructiegroepen. 's Ochtends werken de kinderen aan taal/lezen/spelling en rekenen en 's middags staat thematisch zaakvakkenonderwijs op het programma. Zorg is indicatief aanwezig.

Doordat (specialistische) opvang en zorg in hetzelfde gebouw zijn ondergebracht, is er sprake van een geïntegreerde aanpak en krijgen kinderen die dat nodig hebben optimale ondersteuning.

UITDAGINGEN

Voorwaarde is dat alle medewerkers van de vijf instellingen zich committeren aan de visie dat elk kind recht heeft op een zo regulier mogelijke setting en dat zij zich daarvoor willen inspannen. Medewerkers die dat niet willen, kunnen gebruik maken van de mogelijkheid van vrijwillige mobiliteit binnen de eigen, deelnemende besturen.

Er gelden voor de deelnemende organisaties niet alleen verschillende wet- en regelgeving, ook roosters, openingstijden en inspraakprocedures verschillen van elkaar. Deze zaken moeten op elkaar afgestemd worden en, het gesprek met de verschillende inspecties vormt nog een uitdaging.

Afspraken over de aansturing: de vijf besturen blijven ieder verantwoordelijk voor de eigen kinderen en personeel. De IEKC-directeur is voorzitter van de besluitvormende gebruikersraad en is verantwoordelijk voor het naleven/bewaken van de gezamenlijke visie. Er wordt in de eerste drie jaar onderzocht of één leidinggevende IEKC-directeur wenselijk is.

OPBRENGSTEN

- Intensieve samenwerking van personeel/delen van expertise.
- Opvang, speciaal onderwijs, (speciaal) basisonderwijs en zorg onder één dak.
- Gedeeltelijke menging van kinderen in klassen: inclusiever onderwijs.
- Symbiose.
- Individuele en groeps- zorg-/onderwijsarrangementen.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Vanaf 2021 hoopt het IEKC de volgende ontwikkelingen door te maken:

- Van gescheiden kinderen in een verschillende setting naar steeds meer geïntegreerd onderwijs.
- Van leren/spelen/werken binnen eigen organisaties naar werken over de organisaties heen.
- Van werken met groepsleerkrachten naar werken met mentoren en gespecialiseerde leerkrachten.
- Van werken als pedagogisch medewerker naar werken als onderwijsassistent en vice versa.
- Van werken als bso medewerker naar werken als combi-functionaris tussen onderwijs-zorg en opvang.
- Van werken als leerkracht naar werken als multi-inzetbare medewerker.
- Van expertise in een reguliere setting naar expertise in een geïntegreerde setting.

MEER INFORMATIE

www.iekclichtenvoorde.nl

Will van der Zanden

will.vanderzanden@paraatscholen.nl

06-57778112

Kindcentrum Borgele

In Kindcentrum Borgele in Deventer zijn basisonderwijs, speciaal onderwijs (cluster 3), kinderopvang en een Orthopedagogisch Dagcentrum ondergebracht in één gebouw. In een samenwerkingsovereenkomst hebben de partners afspraken vastgelegd over de inhoud, de samenwerking, de exploitatie en de beslissingsstructuur. Er is een onafhankelijke algemeen directeur. Het eigenaarschap is belegd in een Vereniging van Eigenaren. Het KindCentrum opende haar deuren in 2017.

PARTNERS

- De Borgloschool (Stichting Openbaar Primair Onderwijs Deventer).
- SO De Linde, cluster 3 (De Onderwijsspecialisten).
- Orthopedagogisch Dagcentrum 't Lantaarntje (Stichting De Parabool).
- Partou Kinderopvang/BSO (Partou Kinderopvang).
- Gemeente Deventer.

AANLEIDING

Nieuwbouw bij drie van de vier partners was de directe aanleiding voor de oprichting van Kindcentrum Borgele. Mede als gevolg van zachte dwang rond eenmalige stichtingskosten van de gemeente Deventer zijn de bestuurders bij elkaar gaan zitten en hebben zij al werkende een

visie ($1 + 1 = 3$) ontwikkeld en plannen gemaakt voor het KindCentrum. We dragen de visie met verve uit.

DOELEN EN AMBITIES

De vier partners werken complementair met elkaar samen met het doel dat de kinderen zich maximaal ontwikkelen. Ieder kind mag er zijn. Wij onderscheiden ons door de combinatie van onderwijs, opvang en zorg, waardoor er veel expertise onder één dak beschikbaar is en we een geïntegreerd aanbod kunnen realiseren. We vullen elkaar aan, onderhouden korte lijnen en versterken elkaar op inhoud. Het kind en zijn ontwikkelbehoeften zijn altijd het vertrekpunt. Als het in het belang van het kind is, overschrijden wij bestaande grenzen. Dan laten we het bestaande los en kijken we naar mogelijkheden die we samen hebben om kinderen zich maximaal te laten ontwikkelen. Voorop staat dat wij kinderen en hun ouders maatwerk willen bieden.

De komende drie jaar staan de volgende ambities hoog op de agenda:

- Een gezamenlijke doorontwikkeling op inclusief onderwijs
- Een organisatie, ervaren door professionals en ouders als één team.
- Voortgaand partnerschap met ouders.
- Een gevestigde vooruitstrevende positie in de maatschappelijke omgeving van onderwijs, zorg en kinderopvang.

DE PRAKTIJK

KindCentrum Borgele biedt:

- Onderwijsarrangementen voor individuele leerlingen en groepen leerlingen.
- Zorg-onderwijsarrangementen voor individuele leerlingen en groepen leerlingen.

Er is in het KindCentrum veel expertise aanwezig op het gebied van cognitieve problematiek, gedrag, autisme en ernstig meervoudig beperkte kinderen. We werken volgens Rijnlandse principes: ruimte voor initiatief, dienend leiderschap, de professional aan zet, en fouten maken mag (en wordt zelfs aangemoedigd). We komen erachter dat samenwerken, oordeelvrij luisteren en respect hebben voor elkaars professie en kwaliteiten leiden tot nieuwe manieren van werken en nieuwe inzichten.

Het Kindcentrum realiseert een eenduidige ontwikkelingsgerichte aanpak. Doordat professionals van de verschillende disciplines samenwerken en dezelfde taal spreken, is er veel mogelijk. Als het goed is voor de ontwikkeling van het kind is al het andere ondergeschikt. Bovenbouwleerlingen van de reguliere school nemen kinderen met een beperking mee in hun spel, onderbouwleerlingen spelen met en door elkaar op de speelplaats, en vieringen worden gezamenlijk vormgegeven. Ook ouders nemen gezamenlijk initiatieven en er is een KindCentrumbrede leerlingeraad in oprichting.

UITDAGINGEN

We hebben te maken met de scheiding van onderwijs en zorg en middelen die niet 'vermengd' mogen worden, twee beleidsterreinen met hun eigen (soms strijdige) wet- en regelgeving. Het brengt administratieve rompslomp, frustratie en werkdruk met zich mee, en het belangrijkste: het is niet in het belang van het kind. Grootste uitdaging is om ondanks dat alles tóch te doen wat het beste is voor de ontwikkeling van het kind.

Daarnaast sluit het beleid van samenwerkingsverbanden en gemeenten nog niet altijd naadloos aan bij de inclusieve visie en werkwijze van ons KindCentrum.

OPBRENGSTEN

Belangrijkste opbrengst voor kinderen en ouders zijn de eenduidige ontwikkelingsgerichte aanpak en de samenwerking van de verschillende professionals, waardoor er meer mogelijk is en de kansen van hun kind toenemen. Ouders spreken dat ook uit. Kinderen krijgen kansen om elkaar te leren kennen en respect voor elkaar te krijgen.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

- Intensievere samenwerking met sociale partners.
- Fluïde randen in financiering en wetgeving.
- Meer combinaties van zorg, onderwijs en welzijn.
- Dagprogramma's van 8 tot 6 voor kinderen.
- Een maatschappelijk voorbeeld zijn als het gaat om inclusie.
- Partner zijn van ouders bij de opvoeding; ook outreachend.

MEER INFORMATIE

www.kindcentrumborgele.nl

KindCentrum Borgele, Deventer
Huib de Haan (algemeen directeur)
h.dehaan@kcborgele.nl
06-57901819

Onderwijs Expertisecentrum 't Ravelijn

Met ingang van het schooljaar 2018-2019 zijn in Steenwijkerland een sbo-school en een so-school (cluster 4) samengevoegd tot OEC 't Ravelijn. Tegelijkertijd zijn er in het OEC als pilot twee speciale so-klassen (onderwijszorg) gevormd voor leerlingen met een zeer zware ondersteuningsbehoeften. In schooljaar 2019-2020 is er een pilot gestart met een zogenoemde ZMOLK-groep.

PARTNERS

- Burgemeester Voetelingschool (sbo)
- De Ambelt, locatie Steenwijk (so cluster 4)
- Jeugdzorg gemeente Steenwijkerland

AANLEIDING

Het aantal leerlingen van de Burgemeester Voetelingschool nam af en De Ambelt werd in het kader van Passend onderwijs opgeheven. Met name het laatste – de opheffing van de Ambelt – gaf een kans om de scholen samen te voegen.

DOELEN EN AMBITIES

- Samenvoeging van so- en sbo-leerlingen met uitstroombestemming ZML.
- Minder 'schotten' op de werkvloer.
- Meer samenwerking met reguliere scholen van het samenwerkingsverband.
- Een zo nabij mogelijk aanbod passend onderwijs realiseren.
- Geen thuiszitters.

DE PRAKTIJK

So- en Sbo-leerlingen worden op basis van hun onderwijsbehoeften, didactische ontwikkeling en leeftijd in groepen geplaatst. Dat betekent: minder verdichting van gedragsproblematiek van so-leerlingen en meer didactische uitdaging voor de 'bovenkant' van de sbo-populatie. Sbo-leerlingen liften deels mee op de arrangementen die standaard zijn opgenomen in het so-aanbod, bijvoorbeeld de training Rots en Water en Mediawijsheid.

Er zijn twee speciale so-klassen voor leerlingen met een zeer zware ondersteuningsbehoefte (complexe psychiatrische problematiek). Elke groep bestaat uit zes leerlingen en er zijn alle dagen een ervaren leerkracht (1 dag zijn er 2 leerkrachten) en een ervaren hbo-opgeleide gedragspecialist aanwezig. De leerkrachten worden bekostigd door

het samenwerkingsverband en de gedragsspecialisten door jeugdzorg Steenwijkerland. In deze twee klassen staat welbevinden voorop; didactische ontwikkeling komt op de tweede plaats. Er wordt intensief samengewerkt met ouders en hulpverlening. Moeilijke momenten (met name momenten die agressie kunnen oproepen) worden aangegaan (en niet vermeden), zodat dit leermomenten zijn.

Komen leerlingen uit een andere gemeente dan Steenwijkerland, dan wordt de rekening voor de kosten, die door Jeugdzorg Steenwijkerland betaald worden, naar de desbetreffende gemeente gestuurd. Natuurlijk heeft de desbetreffende gemeente, voorafgaand aan de plaatsing van een leerling in de SO+ klas, daarmee ingestemd.

UITDAGINGEN

- De leerkrachten moesten eraan wennen/leren om hun gedrag af te stemmen op de andere populatie.
- De omzetting van tlv's is voor ons samenwerkingsverband soms lastig, met name voor leerlingen die afkomstig zijn uit een ander samenwerkingsverband. Een so tlv wordt door het SWV 22.03 omgezet in een tlv sbo zwaar.
- Het kost tijd voordat twee uiteenlopende bestuurlijke visies een eenheid worden.

OPBRENGSTEN

- Intensievere samenwerking met alle betrokkenen.
- Vooroordelen over de andere doelgroep zijn verminderd. Deze zijn per schooljaar 19-20 verdampt.
- Betrokkenen zien de meerwaarde in van de samenvoeging; 1+1=3.
- Voor kinderen, ouders en medewerkers levert samenwerking meer op dan concurreren.
- Veel intensievere betrokkenheid van jeugdzorg bij de trajecten rondom kinderen; wie betaalt bepaalt ook (voor een deel) en moet verantwoordelijkheid nemen. Op deze manier is de ontwikkeling van een kind een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

- Een bestuurlijke visie ontwikkelen voor onze school.
- De twee speciale so-klassen (onderwijs-zorg) bestendigen en borgen.
- Specifieke expertise op het gebied van sbo en so-problematieken behouden.
- Pilot ZMOLK-leerlingen verlengen en in schooljaar 20-21 bestendigen en borgen.

MEER INFORMATIE

www.oecravelijn.nl

Citha Breedveld

c.breedveld@oecravelijn.nl

0521-712500

Prisma; gespecialiseerd onderwijs Kampen

Prisma is sinds 1 augustus 2016 een geïntegreerde school voor speciaal onderwijs (so) en speciaal basisonderwijs (sbo). Dat houdt in dat er verschillende types gespecialiseerd onderwijs verenigd zijn in één vernieuwende school. We zijn ontstaan uit de samenvoeging van so cluster 3 de Schakel, so cluster 4 de Ambelt en sbo de Trimaran. Het verantwoordelijke bestuur, Stichting PC (V) SO Kampen en omstreken, ziet dit als een eerste stap op weg naar inclusief onderwijs, ofwel de volledige integratie van regulier en speciaal (basis)onderwijs in Kampen.

PARTNERS

- SO Prisma; gespecialiseerd onderwijs Kampen, so cluster 4 en cluster 3
- SBO Prisma; gespecialiseerd onderwijs Kampen

AANLEIDING

De Stichting realiseerde zich dat drie kleine, aparte voorzieningen voor speciaal onderwijs kwetsbaar zijn in bedrijfseconomische zin. Door de samenvoeging kan het onderwijs en kunnen de scholen efficiënter worden georganiseerd. Bovendien levert dit onderwijskundige meerwaarde op.

DOELEN EN AMBITIES

- Thuisnabij onderwijs. Leerlingen kunnen in de buurt van hun woonplaats onderwijs volgen, dat is afgestemd op hun ondersteuningsbehoeften.
- Ondersteuning op maat, passend bij het ontwikkelingsperspectief en zonder specifieke schotten.
- Samen met het regulier onderwijs binnen de deelregio Kampen de basiskwaliteit verder ontwikkelen samen met het regulier onderwijs. De Stichting streeft ernaar om speciaal onderwijs en regulier basisonderwijs te vervlechten en waar mogelijk te integreren. De integratie van so en sbo is de eerste stap.
- Verbreding van expertise en professionalisering.
- Intensieve aandacht voor preventie in de voorschoolse periode.
- Uitwisseling van professionals tussen regulier en gespecialiseerd onderwijs.

DE PRAKTIJK

In de (grotere) geïntegreerde school hoeven leerlingen met eenzelfde onderwijsbehoefte niet meer per se bij elkaar in de groep te worden geplaatst. Ze kunnen worden gemixt. Leerlingen worden ingedeeld op basis van hun onderwijsbehoefte en hun leeftijd. De school biedt individuele arrangementen en groepsarrangementen aan. Arrangementen worden uitgevoerd binnen de reguliere basisschool en waar nodig (deels) binnen het gespecialiseerd onderwijs.

UITDAGINGEN

- Wet- en regelgeving.
- Prisma is in 2016 gestart met een onderzoek en heeft dit onderzoek zelf moeten bekostigen. Vanaf nu sluit Prisma aan bij het landelijk onderzoek.
- Systemen zoals Cito en Parnassys zijn niet toegesneden op deze samenwerkingsvorm.
- Het aantal leerlingen, met name met gedragsproblematiek, neemt toe. Hierdoor zou de verhouding tussen het aantal sbo-leerlingen en so-leerlingen uit balans kunnen raken.
- Samenwerking met de zorg wordt bemoeilijkt als gevolg van tekorten van de gemeente Kampen.

OPBRENGSTEN

- Na 3 jaar vormen we één team met een onderzoekende houding.
- Leerlingen hebben geen last van schotten.
- De uitstroom komt overeen met het gestelde ontwikkelingsperspectief.
- Ouders zijn blij met thuisbij gespecialiseerd onderwijs en met ontschotting.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

We werken aan inclusief onderwijs in Kampen. We ontwikkelen een gezamenlijke zorgstructuur waarbij regulier en gespecialiseerd onderwijs samenwerken en de expertise vanuit het samenwerkingsverband wordt geïntegreerd. Bij alle stappen die we gaan zetten is het uitgangspunt: 'Vertrouwen in het samenwerkingsverband en gedeelde bestuurlijke verantwoording'.

Ander aandachtspunt is preventie in de voorschoolse periode. Voorwaarde is: meer inzet in opvoedondersteuning vanuit het Centrum Jeugd en Gezin. Daarnaast moeten zo vroeg en zo jong mogelijk arrangementen worden ingezet. Dit alles kost tijd.

Prisma wil in de toekomst in principe geen leerlingen meer inschrijven in het sbo of het so. Alle leerlingen worden ingeschreven in het regulier onderwijs en het regulier onderwijs blijft verantwoordelijk. Arrangementen worden uitgevoerd binnen de reguliere basisschool en waar nodig (deels) binnen het gespecialiseerd onderwijs.

MEER INFORMATIE

www.sokampen.nl

Ina Rook

i.rook@sokampen.nl

038-3312427/06-29319491

Rehoboth Onderwijs & Zorg en Sébaschool, Ochten

Sinds 2009 leren en ontwikkelen leerlingen van regulier basisonderwijs (Sébaschool), speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs cluster 3 (Rehoboth Onderwijs & Zorg) onder hetzelfde dak als kinderen van de Dagbehandeling Jonge Kind (DJK) en kinderen van de peuterspeelzaal. Dit gebeurt onder het motto: 'kennis en expertise verbindt ons'. Kinderen worden 'uitgewisseld', er worden gezamenlijk activiteiten georganiseerd en er is een gemeenschappelijke personeelskamer. Ieder bestuur heeft zijn eigen personeel in dienst en beheert zijn eigen gebouw. De samenwerking vindt plaats op het niveau van de directie, het personeel en binnen de groepen. Zo is er voor ieder kind de juiste zorg en ondersteuning beschikbaar in de eigen regio.

PARTNERS

- Sébaschool, Ochten
- Rehoboth Onderwijs & Zorg, Ochten
- Gehandicaptenzorg 'De Schutse'
- Kinderopvang SVEG Ochten
- GGZ 'Eleos'
- Fysiotherapie/ergotherapie (Paradoxs)

- Logopedie (Houtman Buma)
- Maatschappelijk werk 'Mutare'
- Psychomotorische Kindertherapie 'Vol in beweging'

AANLEIDING

De gedeelde ambitie om passend onderwijs te realiseren voor alle kinderen binnen de regio, bracht deze partners bij elkaar.

DOELEN EN AMBITIES

- Passend onderwijs bieden aan alle leerlingen binnen onze regio.
- Thuisnabij onderwijs realiseren voor alle leerlingen.
- Groepsdoorbrekend werken: bao-sbo, sbo-so, so-djk
- Werk maken van een actief terugplaatsingsbeleid tussen sbo en regulier basisonderwijs.
- Integratie bevorderen van kinderopvang, basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs op het gebied van leerlingenzorg, teams, cultuur en vakinhouden.

DE PRAKTIJK

Leerlingen van de twee scholen – regulier en s(b)o – kunnen op elkaars school onderwijs volgen, bijvoorbeeld voor bepaalde vakken. Ook kunnen kinderen van de peuterspeelzaal of van de Dagbehandeling Jonge Kind (DJK) meedoen met groepsactiviteiten in de onderbouw. Het onderwijs, de DJK en de peuterspeelzaal formuleren zo nodig samen leerdoelen.

Er worden gemeenschappelijke activiteiten georganiseerd, bijvoorbeeld een boekenmarkt voor ouders en kinderen in de kinderboekenweek en een gezamenlijke ‘workshopmiddag’, waar per bouw workshops worden aangeboden waaruit kinderen kunnen kiezen. Zo werken kinderen uit regulier en speciaal (basis)onderwijs met elkaar samen en worden ze aangesproken op verschillende soorten intelligenties. Ook ouders werken actief mee aan deze middagen.

Het succes van de integrerende activiteiten staat of valt met goede afspraken, duidelijke structuren en voldoende beschikbare handen. Bij het gebruik van het schoolplein geldt bijvoorbeeld de afspraak dat de leerlingen van het s(b)o voorafgaand aan elke pauze moeten bepalen met welk spel ze meedoen, wie de spelleiders zijn en welke spelregels er gelden.

Medewerkers en teams van de verschillende scholen werken met en leren van elkaar. Zo werken intern begeleiders (ib’ers) van de scholen met elkaar samen. De kennis van de ib’er uit het s(b)o wordt ook benut in de groepen van de reguliere basisschool. Ook is er een gezamenlijke orthotheek ingericht. De verbinding tussen de scholen wordt versterkt doordat er personeelsleden zijn die op beide scholen werkzaam zijn.

UITDAGINGEN

Het kost tijd en energie om verschillende culturen bij elkaar te brengen, zodat er acceptatie en samenwerking gaat plaatsvinden. Op dit moment kunnen we spreken van ‘één cultuur’.

OPBRENGSTEN

We realiseren hier een prachtige vorm van passend onderwijs: alle leerlingen krijgen binnen de regio de juiste vorm van onderwijs en/of zorg. Iedereen mag er zijn zoals hij of zij is. We zien verbondenheid en samenwerking tussen de leerlingen, samenhang en enthousiasme onder de ouders en samenwerking en collegialiteit bij de collega’s.

De scholen groeien hard. De Sébaschool is in 2006 gestart met 123 leerlingen. In 2009 betrok deze school een nieuw pand, waarin (in hetzelfde jaar) ook de Rehoboth Onderwijs & Zorg is gestart met 51 leerlingen. Op dit moment (2019) heeft de Sébaschool 371 leerlingen, telt Rehoboth Onderwijs & Zorg 101 leerlingen en heeft de peuterspeelzaal 40 kinderen.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Onze ambitie is vanaf augustus 2020 ook cluster 4-leerlingen op deze locatie op te gaan vangen. Het team volgt hiertoe op dit moment scholing. Daarnaast zoeken we naar mogelijkheden om in de toekomst meer- en hoogbegaafde leerlingen een passende plaats te bieden binnen onze scholen.

MEER INFORMATIE

www.seba-rehobothschool.nl

Sébaschool en Rehoboth Onderwijs & Zorg
Jan Zwerus (directeur van beide scholen)

jazwerus@sebaschool.nl

06-40464765

Rehoboth Onderwijs & Zorg
Piet Westerlaken (bestuurder Rehoboth
Onderwijs & Zorg)

pjwesterlaken@rehobothoz.nl

06-46065048

Talentencampus Venlo

Op de Talentencampus Venlo (TCV) werken (speciaal) onderwijs, kinderopvang en andere voorzieningen sinds 2012 met elkaar samen om een samenhangend continuüm van krachtige leeromgevingen te realiseren voor een onbelemmerde brede talentontwikkeling en sociale integratie voor kinderen van 0-13 jaar. Dat gebeurt in een veilige omgeving waarin ontmoeting en samen leren centraal staan.

PARTNERS

- Talentencampus Venlo Basisonderwijs (bao)
- Talentencampus Venlo Speciaal Onderwijs (cluster 3 en 4)
- Talentencampus Venlo Speciaal Basisonderwijs (sbo)
- Spring Kinderopvang
- PSW Kinderopvang/ondersteuning
- Unik ondersteuning

AANLEIDING

Toen een aantal scholen voor een huisvestingsopgave (nieuwbouw/ verbouw) stond, concludeerden de betreffende schoolbesturen dat het meerwaarde zou hebben om de huisvestingsgelden gezamenlijk in te zetten. Vervolgens hebben de teams elkaar gevonden in het Talentencampusconcept.

DOELEN EN AMBITIES

- Krachtige leeromgevingen creëren waarin kinderen van 0 tot 13 jaar hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen. De leeromgevingen zijn krachtiger dan elk van de betrokken moederorganisaties afzonderlijk kan realiseren.
- Bijdragen aan de integratie van kinderen die eerder naar aparte speciale voorzieningen gingen.
- Het realiseren van de hoogst haalbare opbrengsten voor kinderen door dagarrangementen te bieden waarin de verschillende onderwijssoorten, kinderopvang en jeugdzorg samenhangend zijn opgenomen.
- De TCV ontwikkelt zich tot een kenniscentrum voor onderwijsgevend en ouders; het is een vindplaats voor antwoorden op ontwikkelvraagstukken en levert daarbij deskundige hulp.
- De ontwikkelde werkwijzen/opbrengsten delen met onze externe partners.

DE PRAKTIJK

De partners wonen onder één dak. De leerlingen zitten in een kerngroep (in bao, sbo of so) en ongeveer 15% van de kinderen volgt via 'passend arrangeren' delen van het onderwijs in een andere setting. Dat is mogelijk doordat er overal met vaste blokken wordt gewerkt. Zo kunnen we individuele kinderen en groepen kinderen veel onderwijs- en zorg/onderwijsarrangementen bieden. We helpen elk kind een volgende stap te zetten, 'halen eruit wat erin zit' en geven echt passend onderwijs vorm.

We zetten een reeks aan communicatiemiddelen in om de driehoek kind-ouders-school goed te verbinden, bijvoorbeeld een nieuwsbrief voor ouders, e-mail en Facebook (van elke groep) en een ouderapp. Daarnaast zijn er rapportgesprekken, OPP-besprekingen (in het s(b)o), ouderavonden, vragenuurlijes en thema-avonden.

We werken campusbreed aan het pedagogisch klimaat en de pedagogische praktijk in de TCV. Samen is vastgesteld welke regels en afspraken overal gelden en welke juist verschillend zijn bij de verschillende expertises in de TCV. Sociale veiligheid is een belangrijk thema.

UITDAGINGEN

- (Delen van) wettelijke regelgeving.
- Rechtspositionele verschillen tussen onderwijs en kinderopvang.
- 'Traditionele ordening en uitvoering' binnen het onderwijs past niet altijd binnen de Talentencampus Venlo.

OPBRENGSTEN

- Een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor leren en ontwikkeling van kinderen en medewerkers en een bevordering van zowel individueel als groepsleren.
- Een reflectieve en onderzoekende houding.
- Een participatiecultuur; kinderen, medewerkers en ouders voelen zich lid van de campusgemeenschap en participeren daarin voluit. Ouders en kinderen kunnen meeleven, meehelpen, meedenken en meebeslissen over ontwikkelingen binnen en rondom de Campus, zowel informeel als formeel.
- Een pedagogisch optimisme en een sterk geloof in de eigen ontwikkelingskracht van kinderen en medewerkers. Er wordt rekening gehouden met de psychologische basisbehoeften (autonomie, competentie en relatie) van alle betrokkenen.
- Een professionele en persoonlijke aanspreekcultuur.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

We verbeteren de TCV vooral door concrete actie, die ervoor zorgt dat alle lagen in de organisatie in beweging komen met een merkbaar positief effect op samenwerking en verbinding en met meet-, merk- en werkbare resultaten.

In overleg met ministerie en inspectie wordt gezocht naar oplossingen voor belemmerende gevolgen van wet- en regelgeving, die hierboven zijn genoemd (onder 'Uitdagingen').

MEER INFORMATIE

www.talentencampusvenlo.nl

Frans Vullings

f.vullings@talentencampusvenlo.nl

06-20539037

Twinschool voor dove, slechthorende en horende leerlingen

Sinds 2003 gaan horende, slechthorende en dove kinderen in de regio Vught/Sint Michielsgestel samen naar school. Vanuit een inclusief gedachtegoed combineert de Twinschool het beste van twee werelden om leerlingen maximaal voor te bereiden op hun toekomst. De deskundigheid van het regulier onderwijs en de deskundigheid van het special onderwijs (cluster 2) worden daartoe bij elkaar gebracht. De twee besturen van Kentalis Talent en obs de Bolster hebben afspraken vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. In samenwerking met de Radboud Universiteit Nijmegen en de Kentalis Academie worden de praktijk en de bevindingen van de Twinschool wetenschappelijk onderzocht.

PARTNERS

- OBS de Bolster (bao)
- Kentalis Talent (so cluster 2)
- Radboud Universiteit
- Kentalis Academie

AANLEIDING

We zijn geïnspireerd door een Amerikaans initiatief waarbij dove en slechthorende leerlingen samen met horende leerlingen naar school gaan. De onderwijsomgeving wordt zo ingericht dat alle leerlingen maximaal toegang hebben tot communicatie, taal en leren.

DOELEN EN AMBITIES

- Bijdragen aan inclusief onderwijs.
- Teamleden (regulier en cluster 2) leren van en met elkaar.
- Dove en slechthorende leerlingen nemen deel aan een grotere en meer gevarieerde sociale groep dan in het speciaal onderwijs. Om aan hun specifieke onderwijsbehoeften tegemoet te komen, krijgen zij begeleiding vanuit cluster 2.
- De horende leerlingen maken kennis met dove en slechthorende leerlingen en leren omgaan met verschillen tussen kinderen. Ze profiteren van de extra ondersteuning vanuit het cluster 2-onderwijs op het gebied van communicatie, taal, lezen en sociaal-emotionele ontwikkeling.

DE PRAKTIJK

Gemiddeld zijn er tussen de 20 en 30 dove en slechthorende leerlingen ingeschreven op basisschool de Bolster in Sint Michielsgestel. Deze leerlingen worden ondersteund door leerkrachten, logopedisten, intern begeleiders en de schoolpsycholoog van Kentalis Talent, een school voor cluster 2 onderwijs in Vught. Officieel valt deze ondersteuning onder de noemer van 'ambulante begeleiding'. Uitgangspunt is dat alle leerlingen zoveel mogelijk les krijgen in de reguliere groep.

Op grond van de onderwijsbehoeften wordt er zo nodig een deel van de tijd in kleinere groepen van horende, dove en slechthorende leerlingen gewerkt.

De dove en slechthorende leerlingen krijgen individuele logopedie en krijgen als groep les in gebarentaal en culturele identiteit voor dove en slechthorenden van een dove of slechthorende vakleerkracht van Kentalis Talent. Leerkrachten maken gebruik van solo-apparatuur om de auditieve informatie te versterken en er zijn in alle klassen tolken gebarentaal aanwezig. De dove/slechthorende vakleerkracht en de logopedist van Kentalis Talent bieden de horende leerlingen een ervaringscircuit aan en laten hen kennismaken met gebaren.

UITDAGINGEN

De intensieve samenwerking kost extra tijd (en dus geld). De leerkrachten vanuit het cluster 2-onderwijs en het basisonderwijs hebben structureel extra tijd nodig om de lessen gezamenlijk voor te bereiden. Ook zijn er (vanuit het basisonderwijs en cluster 2) twee coördinatoren aangesteld, die inhoudelijke en organisatorische zaken afstemmen.

OPBRENGSTEN

- De schoolprestaties laten een grote variatie zien. Sommige dove en slechthorende leerlingen komen tot leeftijd-adequate prestaties. Op de Cito-toetsen voor technisch lezen, begrijpend lezen, rekenen en spelling behaalde over de schooljaren heen respectievelijk 9.7%, 5.8%, 8.7% en 19.8% van deze groep leerlingen scores in de I-categorie (de categorie van de 20% hoogst scorende leerlingen).

- Leerlingen en ouders van dove en slechthorende kinderen vinden het prettig dat er meerdere dove en slechthorende kinderen op school zijn. Zij waarderen de specifieke aandacht voor doofheid/slechthorendheid (gebarentaal en culturele identiteit) en de ondersteuning vanuit het cluster 2-onderwijs.
- Voor de ouders van de horende leerlingen is het eigenlijk 'gewoon' geworden dat er ook dove en slechthorende leerlingen in de school zijn.
- Sommige horende leerlingen profiteren van de kennis en extra handen uit het cluster 2-onderwijs.
- Het woordenschatonderwijs en het leesonderwijs in het basisonderwijs hebben een extra impuls gekregen door de aanwezigheid van de cluster 2-medewerkers.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Naast het borgen en doorontwikkelen van de huidige praktijk, blijven we deelnemen aan wetenschappelijk onderzoek om onze praktijken zo nodig te verbeteren en kennis met anderen te delen (nationaal en internationaal). We blijven gemeentes overtuigen van de noodzaak om het vervoer van individuele dove en slechthorende leerlingen naar deze locatie te blijven vergoeden. Daarnaast willen we een voorbeeldfunctie blijven vervullen voor onderwijsinstellingen in binnen- en buitenland.

MEER INFORMATIE

www.obsdebolster.nl/twinschool

Annet de Klerk (Kentalis Talent)

a.deklerk@kentalis.nl

06-13709368
